

23.3.2021

Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

HE 241/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi. Kuulemisen erityisteenä on esityksen henkilöstö- ja tasa-arvovaikutukset sekä esityksen vaikutukset suunniteltuun työvoimapalvelujen rakenneuudistukseen

Helsingin kaupungin lausunto hallituksen esityksestä 241/2020 vp koskien esityksen henkilöstö- ja tasa-arvovaikutuksia sekä esityksen vaikutusta suunniteltuun työvoimapalvelujen rakenneuudistukseen

HEL 2021-003335 T 03 00 00

Eduskunta on pyytänyt viitteen mukaiseen valiokuntakuulemiseen liittyen Helsingin kaupungin kirjallista asiantuntijalausuntoa. Helsingin kaupunki lausuu pyyntöön viitaten seuraavaa:

Helsinki on monen ilmiön suhteen varsin polarisoitunut kaupunki, jossa on hyvin pärjääviä sekä huono-osaisempia. Väestössä on kaupungeille tyypillisesti huomattavia eroja niin hyvinvoinnin ja terveyden kuin koulutus- ja tulotason sekä työllisyyden suhteen. Heikko-osaisten korkea määrä kasvattaakin tarvetta erityisesti monimuotoisille peruspalveluille ja paljon palveluja tarvitsevien asiakasryhmien löytämiselle ja tunnistamiselle. Lisäksi tarvitaan palvelujen parempaa kohdentamista niitä eniten tarvitseville sekä monialaisten palveluketjujen koordinoitua.

Helsinkiin on tällä strategiakaudella luotu uusi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamis- ja koordinaattorirakenne ja kaupunkiyhteinen toimintatapa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (hyte) on kytketty aiempaa vahvemmin osaksi kaupungin kaikkien toimialojen ja muiden toimijoiden talouden ja toiminnan suunnittelua. Osana hyte-kokonaisuuden kehittämistä on vahvistettu mm. hyvinvointisuunnitelma- ja kertomustyötä. Uuden kaupunkiyhteisen hyte-rakenteen ja toimintatapojen jatkuvuus tullaan turvamaan sote-uudistuksessa Helsingissä.

Postiosoite
PL 6000
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
sosiaalijaterveys@hel.fi

Käyntiosoite
Toinen linja 4 A
Helsinki 53
www.hel.fi/sote

Puhelin
+358 9 310 5015
Faksi
+358 9 310 42504

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
FI1880001200052430
Alv.nro
FI02012566

23.3.2021

Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja

Helsingin kaupungin näkökulmasta sote-uudistuksen merkittävin muutos ja samalla suurin ongelma liittyy rahoitusmalliin esitettyihin muutoksiin. Helsingille hallituksen esityksen mukaan tuleva sote-rahoitus on kohtuuttoman niukka, eikä se ota riittävästi huomioon metropolialueen keskuskaupungin sosiaalisten ja terveydellisten erityisongelmien moninaisuutta ja laajuutta.

Tällä hetkellä kunnilla on mahdollisuus laajojen monitoimialaisten kokonaisuuksien johtamiseen ja monipuolisen keinovalikoiman tarkoituksenmukaiseen hyödyntämiseen, kun sosiaali- ja terveystoimen palvelut on integroitu muihin kaupungin hyvinvointipalveluihin sekä laaja-alaisesti terveyttä edistäviin palveluihin ja koulutukseen. Nykyinen tilanne, jossa kunnilla on laaja toimivalta ja tehtävät, on laajasti ymmärrettynä osa maamme hyvinvoinnin perustaa. Uudistus ei tuo tästä näkökulmasta lisää arvoa, kun sen myötä tehtävät ja vastuu pirstoutuvat useamman hallinnontason hoidettaviksi.

Vaikutukset asukkaiden vaikutusmahdollisuuksiin

Esityksen vaikutusten mukaan Helsingin kaupungin asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet eivät oleellisesti muutu. Hyvinvointialueen osallistumisjärjestelmää rakennettaessa voidaan hyödyntää kunnassa jo kehitettyjä hyviä käytäntöjä osallisuuden rakenteiden ja menetelmien edistämiseksi. Riskiä siitä, että eri osallistumisjärjestelmät muodostavat kuntalaisen kannalta epäselvän kokonaisuuden, voidaan vähentää huolehtimalla hyvin viestinnästä eri kanavissa ja eri kielillä. Helsingissä on merkittävä määrä sote-alan järjestöjä, jotka tuottavat palveluja ja muodostavat asukkaille tärkeitä yhteisöjä ja vaikuttamiskanavia. Tulevan hyvinvointialueen kuntalaisvuorovaikutukseen tarvitaan osaavaa henkilökuntaa ja riittävästi resursseja viestintään.

Esityksen tasa-arvovaikutuksia ruotsinkielisen väestön yhdenvertaisuuteen

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa tasa-arvon kannalta keskeistä on kielellinen yhdenvertaisuus. Hallituksen esityksen mukaisesti on taattava ruotsinkielisten palvelujen yhdenvertainen saatavuus.

Helsingissä on oltava riittävä osaaminen, toimintakyky ja valmius vastata sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ruotsiksi. Lakiesityksessä ei tuoda riittävästi esille keinoja tai toimenpiteitä, joilla vaikutettaisiin kielellisten oikeuksien parempaan toteutumiseen.

Sosiaali- ja terveystoimen palveluja tarjoavien on huolehdittava laillisista velvollisuuksistaan ja tämän vuoksi kansallisella tasolla on varmistettava, että ruotsinkielentaitoisia sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia koulutetaan riittävästi.

23.3.2021

Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja

Ehdotuksen myötä nykyiset erityishuoltopiirien kuntayhtymät purettaisiin ja niiden toiminta ja henkilöstö siirtyisivät osaksi hyvinvointialueiden toimintaa. Kaksikielisten hyvinvointialueiden olisi kuitenkin sovittava yhteistyöstä ja työnjaosta ruotsin kielellä annettavien erityistä osaamista vaativien tai harvinaisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteuttamisessa.

Esityksen vaikutukset eri sukupuoliin, sukupuolten tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen

Lakiesityksen vaikutusten arvioinnissa ei tule selkeästi esille, miten uudistus edistäisi tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta monimuotoisessa ja kansainvälisessä Helsingissä. Positiiviset yhdenvertaisuusvaikutukset tuodaan esille lähinnä hyvinvointialueiden alueellisen yhdenvertaisuuden paranemisessa. Esityksessä ei juurikaan käsitellä esimerkiksi asunnottomia, paperittomia, Euroopan liikkuvaa väestöä tai muista uskonto- ja kulttuuritaustoista tulevia ihmisiä ja heidän erilaisten palvelutarpeidensa huomioimista. Ehdotettu vieraskielisyyteen perustuva rahoituskriteeri on liian alhainen ja toteutuessaan heikentää edellytyksiä järjestää laadukkaita sosiaali- ja terveyspalveluja alueilla, joiden väestö on monimuotoinen. Tulevissa hyvinvointisuunnitelmissa tulee edellyttää yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoasioiden systemaattista suunnittelua, tavoitteiden asettamista ja seurantaa sekä sukupuolen mukaan jaotellun tilastotiedon tuottamista, jotta asiat tulevat näkyviksi.

Esityksen vaikutusten arvioinnissa ei huomioida selkeästi sukupuolittunutta väkivaltaa ja sen aiheuttamaa vaikutusta mielenterveyteen erityisesti naisilla ja tytöillä. Naisiin kohdistuva sukupuolittunut väkivalta on lisääntynyt edelleen. Naissukupuoli, nuori ikä, vähemmistöön kuuluminen ja pienituloisuus lisäävät tasa-arvobarometrin tulosten mukaan sukupuolittunutta häirintää. Sukupuolittunut väkivalta on yleistä myös muun sukupuolisilla. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden integrointi paremmin hyvinvointistrategiaan voisi lisätä sukupuolisensitiivisyyttä ja seksuaaliterveysosaamista palveluissa. Helsingissä lähisuhdeväkivalta-työ on tuotu osaksi hyvinvoinnin ja terveyden kaupunkitasoista suunnitelmaa ja sen lisäksi väkivallan vähentämiseen tähtäviä tavoitteita on kaikissa palvelukokonaisuuksissa. Sukupuolittunut väkivaltatyö edellyttää laaja-alaista yhteistyötä kaikkien toimijoiden kanssa, asiantunte-
musta ja resursseja.

Helsinki kannattaa sitä, että hallituksen esityksessä esiin nostettu tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulma tuodaan esille ja otetaan huomioon valtakunnallisissa nelivuotisissa strategisissa tavoitteissa. Tärkeää on myös intersektionaalisen näkökulman, eli risteävien erojen vaikutuksen huomioiminen. Sukupuolen ohella ihmisen asemaan vaikuttavat muutkin erot, kuten, ikä, alkuperä ja seksuaalinen suuntautuminen. Tasa-arvotyössä intersektionaalisuus tarkoittaa esimerkiksi moniperusteisen

23.3.2021

Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja

syrynnän torjumista ja tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön yhdistämistä. Monimuotoisessa ja kansainvälisessä Helsingissä sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen tarve on tunnistettu ja sitä halutaan kehittää.

Henkilöstövaikutukset

Hallituksen esityksen mukaan Helsingin kaupungille jäisi edelleen sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuu. Välittömät henkilöstövaikutukset jäävät siten vähäisemmiksi kuin hyvinvointialueilla, joilla toteutetaan laajat henkilöstön siirrot liikkeenluovutuksella.

Työnantajamuutokset ja henkilöstösiirrot tulevat aiheuttamaan mittavia kustannuksia hyvinvointialueille palkkojen yhtenäistämisen vuoksi. Uudellamaalla kilpailu osaavasta sosiaali- ja terveydenhuollon työvoimasta on kovaa ja yksi vetovoimaisuustekijä on kilpailukykyinen palkkataso. Mikäli hyvinvointialueilla toteutetaan laajoja palkkaharmonisointeja, palkkatason mahdollinen nousu hyvinvointialueilla heijastuisi Helsingin palkkakilpailukykyyn ja johtaisi palkkakustannusten nousuun myös Helsingissä. Palkkojen harmonisoinnille tulisi asettaa pitkäaikainen määräaika, jotta vältetään hallitsematon kustannusten nousu.

Helsingin sosiaali- ja terveystoimialalla on vuodesta 2014 alkaen kehitetty vahvasti johtamista, työkuultuuria ja työhyvinvointia. Tulokset näkyvät parantuneena henkilöstökokemuksena. Kohtuuttoman niukka soite-rahoitus vaarantaa tämän pitkäjänteisen työn ja uhkaa heikentää henkilöstökokemusta.

Hallituksen esityksen vaikutukset suunniteltuun työvoimapalvelujen rakenneuudistukseen

Osaavan ja työkykyisen työvoiman saatavuus tulee olemaan Suomen julkistalouden kestävyyskeskeisin kysymys tulevina vuosikymmeninä. Metropolialueella tähän haasteeseen vastaaminen asettaa poikkeuksellisen korkeita vaatimuksia palvelujärjestelmän eri osien onnistuneelle yhteensovittamiselle. Työnhakijoiden sekä kotoutujien työ- ja toimintakykyhaasteisiin vastaaminen osuvasti ja oikea-aikaisesti edellyttää ennen kaikkea monipuolisen keinovalikoiman käyttöä sekä kykyä johtaa ja resursoida ketterästi monitoimialaisia palvelukokonaisuuksia. Uudellamaalla ja pääkaupunkiseudulla yli vuoden työttömänä olleiden osuus työttömistä on koko maan korkein työmarkkinasuhdanteesta riippumatta: tämän työvoimapotentialin mahdollisimman laaja saaminen yritysten ja työnantajien käyttöön edellyttää yhtenä toimen sosiaali- ja terveystoimialan nykyistä tiiviimpää yhteensovittamista työelämäpalveluiden kanssa.

Hallituksen esitys ei tuo näiden tavoitteiden saavuttamiseen mitään lisävälineitä vaan päinvastoin vähentää niitä alueilla, joilla väestö kas-

23.3.2021

Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja

vaa, väestörakenne monipuolistuu ja joissa on erityisen paljon palveluita tarvitsevia tai syrjäytymisriskissä olevia asukkaita. Esitetyt sosiaali- ja terveystoimien järjestäjän rahoituksen määräytymiskriteerit ovat johtamassa Helsingissä tilanteeseen, jossa työnhakijoiden ja kotoutujien työkyvyn tuen tarpeiden nykyistä varhaisempi tunnistaminen sekä eheiden palveluketjujen rakentaminen työllisyys-, sosiaali-, terveys- ja koulutuspalvelujen välille eivät ole mahdollisia heikkenevän rahoitus- pohjan takia.

Taloukasvu ja työvoiman kohtaanto syntyvät suurelta osin kaupungeissa, mutta samalla niissä piilevät myös suurimmat väestön segregatio- ja osattomuusriskit. Siksi kasvukeskukset tarvitsevat mahdollisimman laajan joukon välineitä näiden kysymysten ilmiö pohjaiseen ratkomiseen hallinnon sektorirajat ylittäen. Sote-uudistuksen valmistelussa ei ole riittävästi huomioitu meneillään olevaa ja yhä keskeneräistä työvoimapolitiikan palvelurakenteen uudistamistyötä eikä kotoutumisen edistämisen palvelujärjestelmän uudistamistarpeita. Tämä on synnyttänyt nurinkurisen tilanteen, jossa kuntien roolin vahvistamista työllisyydenhoidossa edistetään aivan perustellusti niiden palvelutarjonnan monialaisuudella samalla, kun tämän monialaisuuden perusteita heikennetään esitetyn sote-uudistuksen rakenne- ja rahoitusratkaisulla.

Lisätiedot

Ilkka Haahtela, Helsingin kaupungin maahanmuutto- ja työllisyysasioiden johtaja, puhelin: 310 25565

ilkka.haahtela(a)hel.fi

Pirkko Excell, Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimen erityissuunnittelija, puhelin: 310 73867

pirkko.excell(a)hel.fi

Juha Jolkkonen
sosiaali- ja terveystoimialan
toimialajohtaja

